

IT evolúció

Az információtechnológia fejlődése a közzétől a szuperszámítógépig

Az Óbudai Egyetemen megnyílt állandó kiállítás több infokommunikációs szakterület evolúcióját mutatja be. A Neumann János Informatikai Kar épületében berendezett tárlókban a számolást és ábrázolást segítő eszközök, az elektronikát működtető alkotóelemek, a telefónia régi és új készülékei, különböző adattárolók és sok más érdekesség kapott helyet.

A fölbecsülhetetlen értékű kincsek az egyetem tanára, Kutor László magángyűjteményéből származnak. A tematikusan elrendezett tárggyűjtes negyven év szenvedélyes gyűjtőmunkájának eredménye (1. ábra). Az információtechnológia fejlődését bemutató tárgyak technikai tökéletességük mellett nyugodt harmóniájukkal, időtlen szépségükkel a ma emberét is lenyűgözik.

A legérdekesebb kiállítási darabok közül első helyen Szent-Györgyi Albert diktafonját (2. ábra) emeljük ki, amely különleges történetével is fölkelte az érdeklődést. Klebelsberg Kuno kultuszminiszter ennek az – akkor még ritkaságszámba menő – eszköznek a beszerzését is felajánlotta Szent-Györgyinek, amikor arról győzködte, hogy érdemes Cambridge-ből hazatérnie a Szegedi Tudományegyetemre. Szent-Györgyi elfogadta a tanszékezetői állást, és sokat használta a diktafont.

A 3-4 percnyi hangfelvételre képes eszközben viaszhengerről a hang rögzítésére. A lejátszáskor leírták/legépték a lediktált szöveget, majd egy – e célra kialakított – eszközzel letörölték a viaszhengerről a felső réteget, amely így újra alkalmassá vált a hangfelvételre. Az 1927-ben alapított amerikai Dictaphone Co. cég slágerterméke akkora siker lett, hogy a cég neve nemcsak márkanévvé, hanem köznévvé is vált; azóta „diktafonnak” hívjuk a hangrögzítésre szolgáló készüléket. A Dictaphone cég a magnetofonok 1940-es évekbeli elterjedéséig gyártotta a készüléket.

1. ábra Afgán asztrólabium (csillagóra)
A szerző felvétele

A sikeresen végrehajtott feladat miatt képvisel különleges értéket az a vezérlőprocesszor, amelyet a Rosetta űrszonda leszállóegységébe terveztek magyar mérnökök. Az egész világ lélegzetvisszafojtva figyelte 2014-ben, hogy tízéves útja után vajon le tud-e szállni a Philae űrszonda a Csurjumov–Geraszimenko üstökös felszínére. A sikeres leszállás után jött a következő kérdés: fölbred-e évtizedes Csipkerózsika-álmából a Philae? A történelmi jelentőségű küldetés végül óriási bravúrral zárult: a Philae lett az első, emberkéz által készített eszköz, amely leszállt egy üstökösrag felszínére, hogy onnan soha nem látott, értékes információkat továbbítson a földi irányítóközpontba. A leszállóegység „agyát”, vagyis a működését irányító számítógépet honfitársaink fejlesztették.

2. ábra **Szent-Györgyi Albert diktafonja**
A hivatalos sajtóanyag része, a fotós nevét nem adták meg

A kiállításon két IBM szuperszámítógép is látható. Az egyik, a 2000-es évek elején 200 millió forintért vásárolt szuperszámítógép 2010-ig az *Országos Meteorológiai Szolgálat*nál működött, ahol az időjárás előrejelzési modellek kalkulálásában használták fel.

Jánosi Marcell, a *Budapesti Rádiótechnikai Gyár* (BRG) főkonstruktőre 1974-ben szabadalmaztatta a kemény tokba zárt, 3,5 hüvelykes flopit (3. ábra). A szabadalmaztatott adathordozó nemcsak külső tulajdonságaiban, hanem belső technikai megoldásaiban és kapacitásában is új megoldásokat hozott. A BRG gyárvezetésének megbocsáthatatlan szűklátókörűsége, értetlensége miatt csak Magyarországra érvényes szabadalmi oltalmat biztosítottak a forradalmi jelentőségű találmány számára, így a *Sony*, majd később más cégek a bitorlás vádjára nélkül kezdhették el a hajlékony lemezes tárolók gyártását. A flopi három évtizeden át, a 2000-es évek elejéig a legnépszerűbb hordozható adattároló volt; szerepét ez után az USB csatlakozású flash tárolók (népszerű nevükön a pendrájvok) és az optikai lemezek (CD-k, DVD-k) vették át.

A kiállítás megnyitó ünnepségén *Tick József*, a mérnökképzésre szakosodott Óbudai Egyetem innovációs főigazgatója fölidézte az egyetem feladatát, küldetését meghatározó humboldti eszmét: „Bildung durch Wissenschaft“. A tudomány általi képzés ideája napjainkban is érvényesül, de a helyét egyre inkább a kutatás-fejlesztés-innováció hármasa veszi át – vagyis mind fontosabbá válik a tudás hasznosulása, hasznosítása. Az egyetem társadalmi szerepvállalása szintén változik: az

egyetemek képzési palettáján mind nagyobb teret hódít az élethosszig tartó tanulás.

3. ábra **A Jánosi Marcell által tervezett flopi**
A szerző felvétele

Az Óbudai Egyetem 2010-ben, a *Budapesti Műszaki Főiskola* jogutódjaként alakult meg, több korábbi műszaki főiskola egyesítésével. Az intézmény büszkén vallja magát az 1410-ben *Zsigmond király* által alapított *Universitas Budensis* szellemi örökösének, illetve az 1879-ben alapított *Magyar Királyi Állami Felső Ipariskola* jogutódjának. A hat karon mintegy 13 000 hallgatót képeznek. A felsőoktatási szakképzés 14 alapszakon és 9 mester szakon zajlik, emellett szakirányú továbbképzés folyik, és 3 doktori iskola működik az egyetemen.

Kutor László előadását egy kérdéssel kezdte: miért érdemes hasznavehetetlen tárgyakat gyűjteni? Íme, válaszai:

- mert gyönyörűek – a legtöbb tárgy elképesztő műgonddal készült, amely megmutatkozik a tervezésben és a kivitelezésben egyaránt;
- mert rengeteg tudást őriznek, és látszik rajtuk a gondolkodásmód fejlődése;
- mert a tudás útján mindegyikük egy-egy mérföldkő, és ezeket az állomásokat ismerni, tanulmányozni kell ahhoz, hogy a jövőben tovább tudjunk lépni;
- mert megvannak a maguk történetei – ha kellőképpen utána járunk, hihetetlen érdekes eseményfolyam tárul föl előttünk.

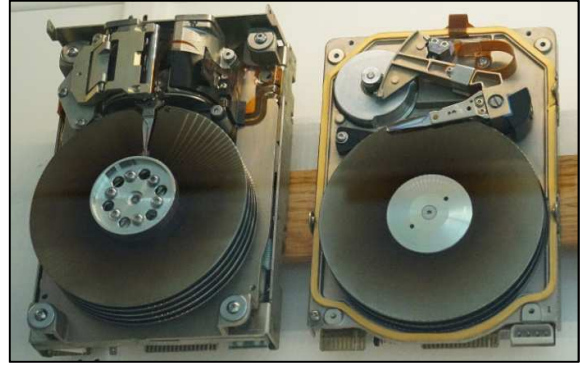
A kiállításon szereplő eszközökre tekinthetünk úgy is, mint a „technikatörténet dinoszauruszaira“, de

TMT 63. évf. 2016. 8. sz.

azt tudnunk kell róluk, hogy megváltoztatták a világot – hívta föl a figyelmet az előadó (4. ábra).

A megnyitóra érkező, nagyszámú közönség óriási ovációval fogadta az egyetemi vezetőség döntésének bejelentését: a szenátus címzetes egyetemi tanári címet adományozott Kutor Lászlónak.

Az állandó kiállítás megtekinthető az egyetem nyitvatartási ideje alatt, hétfőtől péntekig 6 – 20 óra között, a III. kerület, Bécsi út 96/a szám alatt.

4. ábra **Merevlemez-es adattárolók (winchesterek)**

A szerző felvétele

Tószegi Zsuzsanna